

інноваційній діяльності та освіти. Виходячи з узагальненої структури технічних наук, системи базових атрибутів техніки і алгоритму синтезу, встановлені інваріанти систем знань, а також основні відмінності характеристик структур архаїчної, старої, існуючої і тієї, яка зароджується, нової системи інженерних знань стосовно до інноваційної діяльності та освіти. Показано, що нова система інженерних знань доповнює існуючу систему знань метазнаннями, предметними знаннями вищих категорій спільності і методами їх застосування.

Ключові слова: еволюція, структурні характеристики, системи інженерних знань, технічні науки, інноваційна діяльність, освіта.

The evolution of structural characteristics of engineer knowledge system and its reflection in innovation activity are considered. The invariants of knowledge systems are defined on the basis of generalized technical science structure, base attributes of technologies and synthesis algorithm as well as main differences of characteristics of archaic, old, current, and emerging structures in connection with innovation activity and education. It is shown that the new system of engineer knowledge enlarges the existing knowledge system with meta knowledge, highest quality domain knowledge, and methods of their applications.

Key words: evolution, structural characteristics, engineer knowledge systems, technical science, innovation activity, education.

УДК: 371.13:316.647.5

І.С. Тишик
м. Кіровоград, Україна

ОСОБЛИВОСТІ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ ВИКЛАДАЧІВ ІСТОРІЇ В МАГІСТЕРІУМІ УНІВЕРСИТЕТІВ ПОЛЬЩІ

Постановка проблеми. Глобалізація вищої освіти в останнє десятиріччя набуває все більшого розмаху та знаходить своє віддзеркалення в документах про вищу освіту. Так, в Законі України «Про вищу освіту» зазначено, що державна політика у сфері вищої освіти ґрунтується на принципах міжнародної інтеграції та інтеграції системи вищої освіти України у Європейській простір вищої освіти, за умови збереження і розвитку досягнень та прогресивних традицій національної вищої школи. Проект Концепції розвитку освіти України на період 2015-2025 років передбачає запровадження практики участі іноземних викладачів у навчальному процесі українських університетів – 15 % до 2020 року, 30 % до 2025 року освітніх програм, в реалізації яких беруть участь іноземні викладачі з країн ЄС та ОЕСР. Оволодіння вітчизняними викладачами новітніми інтерактивними, індивідуалізованими, командними та проектними навчальними технологіями спільного вироблення нового знання. Все більше студентів і викладачів прагне навчатися, підвищувати кваліфікацію, працювати за межами своєї країни, що є ознакою академічної мобільності освітян. Вище зазначені процеси обумовлюють нові вимоги до вищої освіти України, яка має конкурувати на світовому ринку освітніх послуг. Оскільки, саме рівень освіти майбутніх фахівців буде визначати позицію нашої країни в світі, доцільність вивчення та запровадження зарубіжного досвіду є незаперечним.

При цьому, особливо цікавим є ознайомлення з системою вищої школи сусідньої Польщі, країни, чії успіхи в економічно-соціальному розвитку справді вселяють віру в можливість швидкої та ефективної перебудови держави й суспільства на всіх рівнях. У цьому контексті, функціонування магістратури у системі вищої освіти Польщі на прикладі Варшавського університету розглядається як один із варіантів розв'язання питань модернізації вищої освіти в Україні. Накопичений досвід польських викладачів вищої школи, на наш погляд, варто взяти до уваги при удосконаленні процесу підготовки майбутніх викладачів історії в вишах України.

Аналіз попередніх досліджень. Упродовж останніх десятиріч українськими вченими досить активно здійснювалися педагогічні дослідження систем вищої освіти країн Західної Європи та Польщі зокрема. Вагому теоретичну та практичну цінність становлять праці Ф. Андрушкевича, А. Василюк, К. Вінецкої, Є. Громова. Проблемами професійної підготовки

викладачів в Польщі цікавляться такі вчені як С. Деркач, М. Ігнатенко, О. Коваленко та С. Когут. Надбання польсько-української співпраці в галузі вищої освіти висвітлюють В. Кремень, А. Кузьмінський, Н. Ничкало.

Ретельний аналіз наукових праць, у яких представлено результати проведених досліджень, показав, що проблема підвищення якості підготовки майбутніх фахівців освіти та істориків зокрема на засадах ідей польського досвіду ще недостатньо досліджена і розроблена у теоретичному і практичному аспектах. Тож **метою нашого дослідження** є висвітлення особливості професійної освіти майбутніх викладачів історії в магістратурі Варшавського університету.

Виклад основного матеріалу. Єдиним і цілком очевидним розв'язанням проблем в галузі освіти в Україні є вивчення механізмів функціонування вищої школи за кордоном. Лише після безпосереднього знайомства з іншими системами освіти можна зробити відповідні висновки щодо доцільності їх впровадження в Україні та вибрати те найкраще, що можна запозичити за кордоном.

У цьому контексті вагомими є досягнення польської системи вищої освіти, яка за порівняно короткий час стала членом Європейського Союзу, що позитивно вплинуло на її соціально-економічний розвиток, визначило стратегічні напрями реформування системи педагогічної освіти і навчання, та сприяло розробці національних освітніх стратегій підготовки висококваліфікованих фахівців в освітній сфері.

На початку ХХІ ст. у Польщі реалізується державна політика в галузі професійної освіти і навчання з урахуванням перспектив науково-технічного та інтеграційного прогресу, зростання інтересу до порівняння економічних показників, раціонального використання трудових ресурсів і запитів молодого покоління. Звернення до досвіду Польщі з питань становлення і розвитку систем підготовки майбутніх викладачів історії з метою виявлення їх особливостей та прогресивних ідей в умовах Європейського Союзу стає об'єктивною потребою для українського соціуму.

Особливий інтерес становить те, що у Польщі економічні, соціальні й технологічні перетворення відбуваються приблизно у таких же умовах, що й в Україні.

На різних історичних етапах у Польщі відбувались соціально-економічні зміни, які, безумовно, впливали на розвиток систем підготовки освітян. Це зумовлювалося об'єктивними потребами їх вдосконалення з урахуванням науково-технічних досягнень. Оскільки Польща і Україна належать до Центрально-Східноєвропейських держав, то у їх історичному розвитку було чимало подібного. Тому дослідження польського досвіду може стати цінним джерелом позитивних ідей, творче впровадження яких сприятиме створенню належних умов для забезпечення якісної підготовки майбутніх викладачів історії в Україні.

Україна підписала Болонську декларацію у 2005 році, що означає перехід до гармонізації структури ступенів вищої освіти, найвищим рівнем якої є магістратура. Це спонукало українських політиків в галузі освіти розробити науково-правову основу щодо започаткування і розвитку магістратури у ВНЗ України.

Про необхідність ефективної системи підготовки викладачів ВНЗ свідчить наступне: одним із пунктів «Програми спільної діяльності МОН та АПН України на 2014-2016 роки» є розробка психолого-педагогічних засад підготовки викладачів вищої школи в системі ступеневої освіти і як результат – створення концепції підготовки викладачів вищої школи, розробка навчальних програм [5].

У державних законодавчих документах, наприклад, таких, як Національна доктрина розвитку освіти України в ХХІ столітті, Закон України «Про вищу освіту», концептуальні засади розвитку педагогічної освіти України та її інтеграції в Європейський освітній простір, відображена важливість переходу до нового підходу до підготовки та професійного розвитку викладачів вищої школи, який би враховував усі сучасні вимоги суспільства та ідеї позитивного зарубіжного досвіду.

Вимоги теперішнього часу окреслили стійку тенденцію переходу до спеціальної університетської педагогічної освіти, яка має ступеневий характер і забезпечує підготовку педагогічних працівників вищого рівня, а також ураховує всі надбання вітчизняної педагогічної думки.

Варто зазначити, що у Польщі магістерські програми в галузі освіти можуть призначатися за двома спеціальностями: магістр освіти та магістр науки. Зокрема, ступінь магістра освіти присуджується особам з різними освітньо-кваліфікаційними рівнями, які закінчили різні навчальні заклади і здобули різні професії, яких об'єднує бажання розвивати розуміння теорії, дослідження та політики освіти.

Польські магістерські програми з підготовки викладачів ВНЗ, як правило, було розроблено в контексті реформування вищої освіти в 2011 році [10].

Вивчення навчальних планів магістеріуму Варшавського університету показало, що програми магістерського рівня було створено як один з варіантів постійного професійного розвитку викладачів. Вони сприяють післядипломній освіті викладачів з метою підвищення професіоналізму у викладанні та науково-дослідницькій роботі. Курси мають безпосереднє відношення до викладання і навчання у вищій школі. В до всіх курсів зазначається їх цінність як для викладача, так і для студентів.[12].

Як відомо, викладання взагалі і особливо у сфері вищої освіти, – це наукова, професійна і комплексна діяльність. Тому, щоб бути майстром, отримувати високу результативність навчання студентів, викладачам необхідно використовувати відповідні оптимальні методи та форми навчання, включаючи і новітні технології, розвивати незалежний творчий підхід до викладання між педагогічною теорією, науковими дослідженнями та власним педагогічним досвідом, проводити власні дослідження та втілювати їх у практику. Саме до таких видів діяльності і готують магістерські програми підготовки майбутніх викладачів історії в Краківському університеті.

Метою вищезазначеного магістерського курсу є становлення учасників програми як критично мислячих практиків у сфері вищої освіти шляхом сприяння: вдосконаленню професійного потенціалу та широти досвіду; розвитку більш досвідченого й аналітичного підходу до вирішення проблем з освітнім контекстом; проведенню досліджень, застосовуючи відповідні наукові методи і стратегії; аналізу своєї роботи шляхом групових дискусій, інтерактивних семінарів, симпозіумів, on-line обговорень, системи наставництва .

Магістерська програма курсу «Історія та педагогіка» (Historia, pedagogika nauczycielska) ґрунтується на положенні, що викладання у вищій школі є складним, комплексним та цікавим процесом, який передбачає такі складові (окрім специфічних знань з навчальної дисципліни): педагогічна компетентність; знання про особливості процесу навчання студентів; колегіальність; розуміння контексту розвитку вищої освіти; рефлексний та експериментальний підходи до викладання; розвиток особистих професійних цінностей; розвиток теоретичної бази; усвідомлення науковості викладання та навчання у вищій школі [8].

Після закінчення курсу здобувачі магістерського ступеня повинні показувати розуміння і відданість «професійним цінностям», компетентно виконувати завдання адміністрації вищого навчального закладу і робити внесок в його розвиток та вдосконалювати процес навчання та викладання.

Важливо пам'ятати, що для отримання диплому магістра вищої освіти, необхідно бути залученим у таких сферах діяльності, як: розробка навчальних програм або окремих модулів навчання; викладання та підтримка студентів у процесі навчання; оцінювання студентів та зворотний зв'язок з аудиторією; розвиток ефективного середовища для навчання та викладання; інтеграція науково-дослідницької діяльності з викладання; оцінювання постійного професійного розвитку.

Основними знаннями майбутнього викладача (не суттєво якого напрямку) є: зміст навчальної дисципліни; відповідні методи викладання певної навчальної дисципліни на рівні академічної програми; особливості навчання учнів взагалі та конкретного предмету зокрема;

використання відповідних освітніх технологій; методи оцінювання ефективності викладання; залученість до оцінювання та покращення професійної діяльності.

Професійними цінностями є: повага до особистості студентів; інтеграція наукової та викладацької діяльності; розвиток спільноти, що навчається; розуміння необхідності залучення молоді до вищої освіти та надання всім рівних можливостей навчання у ВНЗ; постійний професійний розвиток [11].

Курс магістерської програми Варшавського університету розрахований на 2 роки та включає 3 модулі по 60 кредитів кожний. Модуль 1 – «Викладання та навчання у вищій школі». Модуль 2 – Дисертаційний модуль. Модуль 3 – «Викладання та навчання за допомогою технологій». Ці модулі можуть бути представлені в різних формах під час перших двох років навчання. В кінці навчання потрібно написати науково-дослідницькі проекти.

Програма складається з обов'язкових та факультативних дисциплін. До обов'язкових курсів належать: вступ до програми; розуміння та вдосконалення навчання студентів; оцінювання; студентський контингент; оцінювання викладацької діяльності; складання портфоліо. До факультативних курсів належать: техніка групового навчання; планування; проблемне навчання та самонавчання; читання лекцій; використання інформаційних та комп'ютерних технологій студентами в педагогічному процесі; перевірка студентських робіт; плагіат; спеціальні освітні проблеми; розробка модулів і навчальних курсів; використання інформаційних та комп'ютерних технологій при викладанні навчальних курсів.

База даних для оцінювання магістрантів складається з таких елементів: робота на заняттях, виконання завдань викладача; викладацьке порт фоліо; звіт наставника; звіт колег та наставника про відвідування занять, проведених магістрантом [11].

В результаті порівняльного аналізу навчальних планів підготовки майбутніх викладачів історії Варшавського університету (Польща) та Кіровоградського державного педагогічного університету ім.В.Винниченка (Україна) можемо виділити низку особливостей:

- в КДПУ ім. В. Винниченка на підготовку викладача історії надається в три-чотири рази більше годин, ніж у Варшавському університеті;
- кількість дисциплін у навчальних планах Варшавського університету – 6, тоді як у навчальних планах КДПУ ім. В. Винниченка – 19;
- на проходження науково-педагогічної практики магістрів історії у Варшавському університеті передбачено 150 годин, в КДПУ ім. В. Винниченка удвічі більше: 324 години.

Висновки. Отже, в результаті порівняльного аналізу можемо визначити, що професійна підготовка викладачів історії у ВНЗ Польщі на організаційному і змістовому рівнях мають такі особливості: відповідність обсягу кредитів навчальних програм європейському стандарту; зменшення переліку академічних дисциплін; звуження термінів педагогічної практики.

Ефективність моделі підготовки майбутніх викладачів історії у Варшавському університеті є підставою для використання цієї моделі на теренах України.

Подальшим дослідженням наукової теми буде розроблення практичних рекомендацій щодо використання позитивного досвіду Польщі в підготовці майбутніх викладачів історії в Україні.

Література:

1. Андрушкевич Ф. Польський «освітній прорив» та його значення для українських освітніх інновацій / Ф. Андрушкевич // Вища освіта України. – 2010. – № 4. – С. 103-108.
2. Василюк А.В. Реалізація Болонського процесу в Польщі / А.В.Василюк // Наук. зап. Психолого-педагогічні науки / Ніжин. держ. ун-т ім. М. Гоголя. – 2007. – № 4. – С. 179-181.
3. Вітвицька С. С. Житомир. держ. ун-т ім. І. Франка. Теоретичні і методичні засади педагогічної підготовки магістрів в умовах ступеневої освіти [Текст] : автореф. дис. ... д-ра пед. наук : 13.00.04. - Житомир : [б. и.], 2011. - 42 с.
4. Громов Є. В. Порівняльний аналіз напрямів реформування освіти у Польщі та в Україні наприкінці ХХ століття / Є.В.Громов // Теоретичні та методичні засади розвитку педагогічної освіти: педагогічна майстерність, творчість, технології : зб. наук. пр. / за заг. ред. Н. Г. Ничкало. – Х., 2007. – С. 567-570.

5. Програми спільної діяльності МОН та АПН України на 2014-2016 роки [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://old.mon.gov.ua/ua/activity/education/1400770445/>
6. Andrzej Jajszczyk: Polska w obliczu globalizacji szkolnictwa wyższego [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.teologiapolityczna.pl/andrzej-jajszczyk-polska-w-obliczu-globalizacji-szkolnictwa-wyzszego-universytet/>
7. Główny Urząd Statystyczny [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://stat.gov.pl/>
8. Historia, pedagogika nauczycielska stacjonarne, drugiego stopnia [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://irk.uw.edu.pl/katalog.php?op=info&id=S2-AND-PE-PENA-C&kategoria>
9. Ministerstwa Nauki i Szkolnictwa Wyższego [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.nauka.gov.pl/szkolnictwo-wyzsze/dane-statystyczne-o-szkolnictwie-wyzszym/>
10. Szkolnictwo wyższe w Polsce – krótka analiza [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://obserwatorpolityczny.pl/?p=21582>
11. Uniwersytet Warszawski [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://arch.uw.edu.pl>
12. Uniwersytet Warszawski Rejestracja kandydatów na studia [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.uw.edu.pl/>

Досліджено питання професійної підготовки магістрів історії у Польщі та Україні. Здійснено детальний аналіз програми підготовки майбутніх істориків у Варшавському університеті, який дає змогу українським вишам перейняти позитивний досвід з метою поліпшення ефективності своєї діяльності у галузі підготовки вітчизняних магістрів історії. Окреслено напрями подальших перспективних досліджень у сфері магістерської підготовки майбутніх викладачів історії. Наголошено на важливості та необхідності використання позитивного зарубіжного досвіду у підготовці педагогічних кадрів на теренах України.

Ключові слова: магістерські програми Польщі, майбутній викладач історії, навчальні програми, професійна підготовка.

Исследован вопрос профессиональной подготовки магистров истории в Польше и Украине. Осуществлен подробный анализ программы подготовки будущих историков в Варшавском университете, который позволяет украинским вузам перенять положительный опыт с целью улучшения эффективности своей деятельности в области подготовки отечественных магистров истории. Определены направления дальнейших перспективных исследований в области магистерской подготовки будущих преподавателей истории. Отмечено важность и необходимость использования положительного зарубежного опыта в подготовке педагогических кадров в высших учебных заведениях Украины.

Ключевые слова: магистерские программы Польши, будущий преподаватель истории, учебные программы, профессиональная подготовка.

The issue of training of masters in the history of Poland and Ukraine is investigated. The detailed analysis of the training program for future historians of the University of Warsaw, which allows Ukrainian universities to adopt a positive experience to improve their performance in the training of local masters of history is carried out. The directions for further perspective researches of Master's Studies in preparation of future history teachers are outlined. It is emphasized the importance of and the need for positive foreign experience in training personnel pedagogichnyh in Ukraine.

Key words: graduate programs in Poland, a future history teacher, educational programs, professional training.